เรื่อง ทิพจักราธิวงศ์

เรียบเรียง โดย

นายพันตำรวจตรี เจ้าไชยวรเชษฐ์

(มงคลสวัสดิ์ ณะเชียงใหม่)

พิมพ์แจกในงานเมรุศพ

แม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่

ในมหาอำมาตย์โท เจ้าแก้วนวรัฐฯ

เจ้านครเชียงใหม่

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕๒๕ ฉะบับ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อะเมริกัน เชียงใหม่

ทะเบียน 1836

แต่ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔

พระสมุหวังเชียง

๓/๔/๑๔

ทะเบียน 1836

ธรรมสมประโยชน์

พระพรหมมุนี พร้อมด้วยคณะธรรมทาน

ร่วมใจกันให้สมุดเล่มนี้ ไว้สำหรับห้องสมุด

วัด สาขาหอสมุดแห่งชาติ จังหวัด นครราชสีมา....

ในการบำเพ็ญกุศลถวายแด่ท่านที่เป็นเจ้าอาวาส วัดบรมนิวาสที่ล่วงลับไปแล้ว, ทั้งท่านที่เป็นต้นวงศ์ธรรมยุต จังหวัดอุบลราชธานี, ทั้งพระอุปัชฌายาจารย์, ทั้งมารดาบิดาญาติมิตร, ทั้งท่านที่มีอุปการคุณ ตลอดสัตตนิกายทุกหมู่เหล่าใน ๓ ภพ จงได้รับผลแห่งบุญนี้ ดุจตนได้บำเพ็ญเองทุกถ้วนหน้าเทอญ.

วัดบรมนิวาส. ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๐

ทะเบียน 1836

เลขห้อง

เลขหมู่ ๙๒๙.๗๙๙๙ 593
ท๘๙๔ ทล

เลขทะเบียน ๑๖-33ป.14104.

คำปรารภ

ในการพระราชทานเพลิงศพ แม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่ ครั้งนี้ ข้าพเจ้ามีจิตต์ศรัทธาจะทำทัยทานสิ่งหนึ่งเพื่ออุทิศส่วนกุศลบุญทานตามสนองแม่เจ้าจามรีณะเชียงใหม่ ผู้เป็นญาติผู้ใหญ่ในตระกูลของข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้ามานึกว่าทัยทานสิ่งอื่นคงมีผู้ศรัทธาทำกันมากแล้ว ข้าพเจ้าจึงคิดแต่งหนังสือค่าวลำดับพระเจ้าแลเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่, ตั้งแต่ครั้งพระยาจ่าบ้านได้เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่มาตลอดถึงกาลบัดนี้ สำหรับเป็นของแจกจ่ายในการพระราชทานเพลิงศพแม่เจ้าจามรี ขอผลกุศลบุญราษีจงตามสนองแม่เจ้าจามรีให้ได้ถึงความสุขทุกภพสถาน

ตอนต้นหนังสือค่าวที่ข้าพเจ้าแต่งครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ลงประวัติแม่เจ้าจามรีไว้ ต่อไปตอนที่ ๒ ลงลำดับพระเจ้าแลเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่. นครลำปาง. นครลำพูน ผู้เป็นบรรพบุรุษของแม่เจ้าจามรี ซึ่งได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ มีเกียรติยศอันสูงสุด ในนครเชียงใหม่ นครลำปาง. นครลำพูน. เป็นลำดับมา ตอนที่ ๓ จึงร้อยกรองเป็นหนังสือค่าว เพื่อเหมาะแก่คนพื้นเมืองภาคเหนือ ถึงแม้ผู้อยู่ทางกรุงเทพฯ ก็มีความประสงค์หนังสือค่าวเมืองเหนือเหมือนกัน ข้าพเจ้าเคยได้รับคำขอร้องให้แต่งส่งไปหลายฉบับแล้ว

การแต่งหนังสือดังกล่าวมาเบื้องต้น ข้าพเจ้าไม่ทนงว่าจะถูกต้องหรือไพเราะทีเดียว คงมีข้อขาดตกบกพร่องบ้างไม่มากก็น้อย ค่าที่ข้าพเจ้าไม่ชำนาญการแต่งนัก ทั้งเป็นเรื่องที่ก่อนข้าพเจ้า

เกิดด้วย หากมีคำใดขาดตกบกพร่อง ข้าพเจ้าต้องขออภัยแก่ท่านผู้อ่าน แม้จะกรุณาชี้แจงให้ข้าพเจ้าทราบจะเป็นบุญคุณอย่างยิ่ง

อำเภอสันกำแพง, นครเชียงใหม่

วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒

นายพันตำรวจตรี เจ้าไชยวรเชษฐ์

(มงคลสวัสดิ์ ณะเชียงใหม่)

ผู้เรียบเรียง

ประวัติแม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่

แม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่ เป็นธิดาเจ้าราชภาคินัย (แผ่นฟ้า ณะเชียงใหม่) ๆ เป็นบุตร์เจ้าสุริยวงศ์ ๆ เป็นราชบุตร์พระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) พระเจ้าขันธเสมา นครเชียงใหม่ที่ ๑ ต้นตระกูลวงศ์ของ ณะเชียงใหม่ พระเจ้าบรมราชาธิบดี ๆ เปนราชบุตร์เจ้าฟ้าชายแก้ว เจ้าขันธเสมา นครลำปาง ต้นตระกูลวงศ์ เจ้า ๗ ตน (แต่เจ้าสุริยวงศ์ บิดาเจ้าราชภาคินัย (แผ่นฟ้า) ไปอนิจกรรมที่เมืองตาก)

แม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่ ได้แต่งงานกับมหาอำมาตย์โท เจ้าแก้วนวรัฐ ประพัทอินทนันทพงศ์ ๆ (เจ้าแก้ว ณะเชียงใหม่) เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๙ ตั้งแต่แรกเป็นหนุ่มสาว และมีบุตร์ธิดาด้วยมหาอำมาตย์โทเจ้าแก้วนวรัฐ ๆ คือ:—

(๑) รองอำมาตย์โท เจ้าอุตราการโกศล (ศุขเกษม ณะเชียงใหม่) ผู้ช่วยอัยการนครเชียงใหม่ (ถึงแก่กรรมเสียแล้ว)

(๒) เจ้าบัวทิพ ณะเชียงใหม่ เป็นภริยา อำมาตย์โท เจ้าราชภาคินัย (เมืองชื่น ณะเชียงใหม่) เสนายุตติธรรม นครเชียงใหม่ จ. ช, จ. ม,

(๓) รองอำมาตย์เอก เจ้าราชบุตร์ (วงศ์ตวัน ณะเชียงใหม่) รองเสนามหาดไทยนครเชียงใหม่ ต. จ, จ. ช,

แม่เจ้าจามรีณะเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานตราตะติยจุลจอมเกล้าบำรุงตระกูลวงศ์ ๑ ดวง ภายหลังได้เลื่อนรับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้า ๑ ดวง กับได้รับพระราชทานเข็มปรมาภิธัย

รัชกาลที่ ๕ ชั้นที่ ๑ จ. ป. ร. ประดับเพ็ชร์ล้วน ๑ เข็ม นอกจากนี้ แม่เจ้าจามรีเป็นผู้ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ตลอดพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ที่กรุงเทพฯ ทรงพระมหากรุณา แลทรงพระเมตตามาก

ครั้นณะวัน ๔ ฯ ๑๒ เหนือตรงกับวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒ เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา แม่เจ้าจามรี ณะเชียงใหม่ ถึงอนิจกรรมโดยวรรณโรคภายใน

ประวัติพระยาสุละวะฤาไชย์สงคราม

บัดนี้จักได้กล่าวตั้งแต่เค้าเหง้ามูลประวัติ ของนายทิพจักร์วเนจร หมอช้าง อันได้เป็นพระยาสุละวะฤาไชย์สงคราม เจ้าเมืองนครลำปาง ผู้เป็นรากเหง้าต้นตระกูลแห่งเจ้า ๗ ตน อันได้เสวยสัมปะติในนครเขลางค์ แลรัตนติงษาเชียงใหม่, หริภุญไชย์, กับทิพวงศาทั้งหลาย มีสืบสายกันมาจนปัจจุบันนี้

เมื่อจุลศักราช ๑๐๙๑ จนถึงจุลศักราช ๑๐๙๔ ในระหว่างนี้ ล้านนาไทย์เกิดเป็นศึกทุกแห่งทุกหน ขณะนั้นเมืองนครลำปางหาเจ้าผู้ครองเมืองบมีได้ มีแต่พ่อเมืองทั้ง ๔ ควบคุมกันอยู่ บังคับราชการบ้านเมืองไม่สิทธิ์ขาด ข้างฝ่ายเมืองนครลำพูนได้แต่งให้ท้าวมหายศคุมกำลังไปปราบปรามเมืองนครลำปางได้

กาละยามนั้น พระมหาสวาธุเจ้าวัดชมภู มีความเอ็นดูแก่ชาวบ้านชาวเมืองซึ่งแตกกระจัดกระจายไป จึงดำริห์จะกู้เมืองนครลำปางให้พ้นจากอำนาจท้าวมหายศ ได้ไปบอกกล่าวขุนแต่งเมือง

ทั้ง ๔ ที่หนีไปอยู่เมืองต้าเมืองลอง ให้กลับมาคิดกู้เอาเมืองนครลำปางคืน แต่ขุนแต่งเมืองเหล่านั้นมีความเพียรอันย่อหย่อนเสียแล้ว ไม่มีมานะสามารถจะกลับมากู้เมืองนครลำปางคืนได้ เลยปลงภาระอนุญาตให้พระมหาสวาธุเจ้าเลือกหาผู้สามารถที่จะสู้รบกับข้าศึกนครลำพูน ถ้าผู้ใดกู้เมืองนครลำปางคืนได้แล้ว พ่อเมืองแลขุนแต่งเมืองทั้งหลาย จะยอมให้ผู้นั้นเป็นเจ้าผู้ครองเมืองสืบบุตรหลานต่อไป

พระมหาสวาธุเจ้า พร้อมด้วยญาติโยมศิษย์หา เสาะแสวงผู้ที่จะเป็นหัวพลชนรบ คงเลือกได้ นายทิพจักร นายบ้านคอกงัว ซึ่งเป็นผู้มีสติปัญญาฉับเฉียวกล้าหาญชำนาญทั้งปืนแลธนู เคยเป็นหมอคล้องช้างป่าโดยความกล้าหาญ จนวิ่งไล่ตัดหางช้างป่าได้ ประชาชนทั้งหลายจึ่งเรียกกันว่า นายทิพช้าง พระมหาสวาธุเจ้าได้เชิญนายทิพจักรมาเป็นหัวพล มอบคนฉกรรจ์ให้ ๓๐๐ คน ยกไปรบชาวนครลำพูน ที่วัดลำปางหลวง ท้าวมหายศถูกปืนตายในที่รบ นายทิพจักรคุมพลไล่ฆ่าฟันฆ่าศึก ชาวลำพูนไปถึงดอยดินแดง (ผีปันน้ำ) แล้วกลับมาเมืองนครลำปาง พระมหาสวาธุเจ้าวัดชมภู พร้อมด้วยราษฎรทั้งหลายตั้งพิธีภิเศกสรงนายทิพจักร์ ขึ้นเป็นพระยาสุละวะฤาไชย์สงครามเจ้าเมืองนครลำปาง ยกบ้านคอกงัวขึ้นเป็นเวียง (บ้านคอกงัวอยู่ทางเวียงเหนือยังปรากฏอยู่กระทั่งทุกวันนี้) ในปีชวดจัตวาศกจุลศักราช ๑๐๙๔ ครั้งนั้นเมืองนครลำปางเป็นเอกราชเฉภาะแว่นแคว้น มิได้ขึ้นแก่พม่า, เชียงใหม่, หรือไทย์ พระยาสุละวะฤาไชย์สงคราม ครองเมืองนานได้ ๒๗ ปี จุลศักราช ๑๑๒๑ ก็ถึงแก่พิราลัย

บัดนี้จะได้กล่าวถึงพิพงศาของพระยาสุละวะฤาไชย์สงคราม

ซึ่งได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำปาง, เชียงใหม่, ลำพูน, ต่อไปดังนี้

พระยาสุละวะฤๅไชย์สงคราม มีบุตร์ธิดาด้วยแม่เจ้าปิ่มลาเทวีคือ:—

๑ เจ้าชายอ้าย (ถึงแก่กรรมแต่เล็ก)

๒ เจ้าชายแก้ว (เมื่อสิ้นพระยาสุละวะฤๅไชย์สงครามผู้บิดาแล้วได้ครองเมืองนครลำปางแทน แต่ในขณะนั้นพม่ามีอำนาจจำต้องขึ้นแก่พม่าๆ ได้ตั้งให้เป็นเจ้าฟ้าชายแก้ว ครองนครลำปาง ภายหลังได้สวามิภักดิ์เป็นข้าขอบขันธเสมา. พระมหากระษัตราธิราชเจ้าในพระราชวงศ์จักรีสืบมาจนทุกวันนี้ๆ

๓ เจ้านางคำ

๔ เจ้าชายคำปา

๕ เจ้าชายพ่อเรือน ถึงแก่กรรมในที่รบกับท้าวลิ้นกาง บุตร์พ่อเมืองลำปางคนเก่ามารบเอาลำปางครั้งนั้น

๖ เจ้านางกลม

ชาย ๔ หญิง ๒ รวม ๖

เจ้าฟ้าชายแก้ว มีราชบุตร์ธิดาด้วยแม่เจ้าจันทาเทวี คือ:—

๑ เจ้ากาวิละ ประสูตรปีจอจัตวาศกจุลศักราช ๑๑๐๔ ได้เปนพระยาครองเมืองนครลำปาง ๗ ปี แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เปนพระยาวชิระประการกำแพงแก้ว เจ้าเมืองนครเชียงใหม่ ภายหลังได้เลื่อนรับพระสุพรรณบัฏเป็นพระเจ้าบรมราชาธิบดีฯลฯ พระเจ้าขันธเสมานครเชียงใหม่ที่ ๑ ดังจะมีประวัติต่อไป

๒. เจ้าคำโสม ประสูตร์ปีชวดฉอศกจุลศักราช ๑๑๐๖ ได้เป็นพระยาครองเมืองนครลำปางที่ ๒ ต่อจากพระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ)

๓. เจ้าน้อยธรรมลังกา ประสูตร์ปีขานอัฐศกจุลศักราช ๑๑๐๘ ได้เป็นพระยาครองเมืองนครเชียงใหม่ที่ ๒

๔. เจ้าดวงทิพ ประสูตร์ปีมะโรงสำฤทธิศกจุลศักราช ๑๑๑๐ ได้เปนพระเจ้านครลำปางที่ ๓ ต่อจากเจ้าคำโสม

๕. เจ้านางศรีอโนชา ประสูตร์ปีมะเมียโทศกจุลศักราช ๑๑๑๒ เป็นพระชายา กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (ชาวเหนือเรียกว่าแม่เจ้าครอกศรีอโนชา) มีพระราชธิดา ทรงพระนามว่า เจ้าฟ้าหญิงพิกุลทอง ๑ องค์

๖. เจ้านางศรีวรรณา ประสูตร์ปีวอก จัตวาศกจุลศักราช ๑๑๑๔

๗. เจ้าหมู่หล้า ประสูตร์ปีจอฉอศกจุลศักราช ๑๑๑๖ ได้เป็นอุปราชนครลำปาง ถึงอนิจกรรมที่กรุงศรีอยุทธยา ปีจุลศักราช ๑๑๑๗

๘. เจ้าคำฝั้น ประสูตร์ปีชวดอัฐศกจุลศักราช ๑๑๑๘ ได้เป็นพระยาครองเมืองนครเชียงใหม่ที่ ๓

๙. เจ้านางศรีบุญทัน ประสูตร์ปีขาน สำฤทธิศกจุลศักราช ๑๑๒๐

๑๐ เจ้าบุญมา ประสูตร์ปีมะโรงโทศกจุลศักราช ๑๑๒๒ ได้เป็นพระยาครองเมืองนครลำพูนที่ ๒ ภายหลังได้เลื่อนเป็นพระเจ้านครลำพูน

รวมราชบุตร์ราชธิดา เจ้าฟ้าชายแก้ว ชาย ๗ หญิง ๓ รวม ๑๐ คำที่เรียกว่าตระกูลวงศ์เจ้า ๗ ตนนั้น คือนับแต่ราชบุตร์เจ้าฟ้าชายแก้วที่เป็นชาย

เมืองนครลำปาง เป็นที่กำเนิดของราชตระกูลวงศ์เจ้า ๗ ตน ซึ่งเป็นต้นตระกูลวงศ์ ณะเชียงใหม่, ณะลำปาง, ณะลำพูน สืบมาถึงกาละนี้

ในราชตระกูลเจ้า ๗ ตนนี้ ได้แยกออกจากทิพวงศา เป็นขัติยะราชวงศา ๑ (คือเครือแม่เจ้าครอกศรีอโนชา) ราชวงศา ๗ เครือ (คือนับแต่พระเจ้าบรมราชาธิบดีกาวิละ จนถึงพระเจ้าบุญมา) เจ้านายนอกนี้ เรียกว่าทิพวงศา

ต่อนี้ไปจักได้เรียงลำดับ พระเจ้าแลเจ้าผู้ครองนคร ในตระกูลวงศ์เจ้า ๗ ตน ซึ่งได้รับราชการมีเกียรติยศอันสูงสุด ในนครเชียงใหม่, นครลำปาง, นครลำพูน, มาเป็นลำดับ

เมืองนครเชียงใหม่

พระเจ้านครเชียงใหม่ที่ ๑

ความเดิม เมื่อปีจุลศักราช ๑๑๓๗ ในแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรี พม่ายกมาตีเมืองนครเชียงใหม่, เมืองนครลำพูนแตกเลยเป็นร้างแต่ปีนั้นมา ถึงปีจุลศักราช ๑๑๕๔ ในแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ ได้โปรดเกล้า ฯ ตั้งเจ้ากาวิละราชบุตรที่ ๑ ของเจ้าฟ้าชายแก้ว เจ้าขันธเสมานครลำปาง ผู้มีปรีชาสามารถในราชการสงครามอันยอดเยี่ยม เป็นพระยาวชิระประการกำแพงแก้ว เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งเจ้าน้อยธรรมลังกา ผู้น้องที่ ๓ ของเจ้ากาวิละ เป็นอุปราชนครเชียงใหม่, ตั้งเจ้าพุทธิสารผู้เป็นญาติของเจ้ากาวิละ เป็นราชวงศ์นครเชียงใหม่ ตั้งเจ้าคำฝั้น ผู้น้องที่ ๔ เป็นหัวเมืองแก้ว นครเชียงใหม่. แต่คงตั้งเมืองที่เวียงป่าซาง (อำเภอปากบ่องจังหวัดนครลำพูนเดี๋ยวนี้) เพื่อรวบรวมพลกำลัง เพราะที่เมืองนครเชียงใหม่ เป็นเมืองร้างมานานจะยกมาตั้งเมืองทีเดียวไม่ได้ พลกำลังไม่พอ

ครั้นถึงณวัน ๕ ๗ ๖ จุลศักราช ๑๑๕๘ เป็นมหามงคลอุดมฤกษ์ พระยาวชิระประการกำแพงแก้ว (กาวิละ) เจ้านครเชียงใหม่ พร้อมด้วย

อุปราชธรรมลังกา ๑ ราชวงศ์พุทธิสาร ๑ หัวเมืองแก้วคำฝั้น ๑ เคลื่อนพลกำลังจากเวียงป่าซาง มาตั้งนครเชียงใหม่ที่นี้ มีการกระทำพิธีฉลองนครแลขนานนาม นครขึ้นใหม่ว่า รัตนติงษานวบุรีศรีพิงค์ไชยเชียงใหม่ เมืองนครเชียงใหม่ถูกพม่าเบียดเบียนเป็นร้างสิ้นอายุเมืองมาตั้ง ๒๑ ปี ได้คืนคงเป็นนครราชธานี ตั้งแต่ณวัน ๕ฯ๖ ปีจุลศักราช ๑๑๕๘ พ.ศ. ๒๓๓๙ ร.ศ. ๑๕ เป็นต้นมาตราบเท้าทุกวันนี้

ถึงณวัน ๕ฯ๑๑ จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ. ๒๓๕๗ ในรัชกาลที่ ๒ เจ้านครเชียงใหม่กาวิละ ได้เลื่อนรับพระราชทานพระสุพรรณบัฏ เป็นพระเจ้าบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงศ์องค์อินท์สรศักดิ์สมญามหาขัติยะราชชาติราชาไชยสวรรค์ พระเจ้าขันธเสมานครพิงค์ไชย์เชียงใหม่ราชธานีถืออาชญาสิทธิ์ พระเจ้าบรมราชาธิบดี ได้สถาปนานครลำพูน ซึ่งเป็นร้างคราวเดียวกับเชียงใหม่ ขึ้นเป็นนครต่อมาในปีนี้ด้วยพระเจ้าบรมราชาธิบดีได้เป็นผู้ครองเมืองนครเชียงใหม่ที่เวียงป่าซาง ๑๕ ปี ได้ครองนครเชียงใหม่รัตนติงษา ๑๙ ปี รวม ๓๓ ป จุลศักราช ๑๑๗๗ พระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) ถึงพิราลัย นับว่าพระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) แลพระอนุชาทั้ง ๒ ได้มีอุปการคุณแก่นครเชียงใหม่, นครลำปาง, นครลำพูน, อย่างยิ่ง บ้านเมืองจึงวัฒนาการ พ้นจากอำนาจข้าศึกสัตรู เป็นค่พระบารมีในจักรีวงศ์พระเจ้าบรมราชาธิบดี มีราชบุตร์ที่รับราชการสืบตระกูลคือพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์พระเจ้านครเชียงใหม่ที่ ๖

เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๒

ปีจุลศักราช ๑๑๗๗ เจ้าอุปราชธรรมลังกา ได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่ ได้ช้างเผือกลงไปน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวรัชกาลที่ ๒ คนทั้งหลายจึงเรียกว่าเจ้าช้างเผือก เจ้านครเชียงใหม่ช้างเผือก ครองนครได้ ๗ ปี ถึงปีจุลศักราช ๑๑๘๓ ถึงพิราลัย เจ้าอุปราชคำฝั้นอนุชา ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่ ในรัชกาลที่ ๒ เจ้านครเชียงใหม่ช้างเผือกมีราชบุตร์ที่รับราชการสืบตระกูล คือ พระเจ้ามโหตรประเทศ ๆ พระเจ้านครเชียงใหม่ที่ ๕ กับเจ้าอุปราชหน่อคำ

เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๓

ปีจุลศักราช ๑๑๘๕ เจ้าอุปราชคำฝั้นได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่ คนทั้งหลายเรียกว่า พ่อเจ้าหลวงเศรษฐี เพราะมีทรัพย์มาก เจ้าหลวงเศรษฐีตนนี้ เดิมเป็นหัวเมืองแก้ว นครเชียงใหม่ ครั้นเมื่อพระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) พระเชษฐาสถาปนานครลำพูนขึ้นปีจุลศักราช ๑๑๗๖ ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนครั้งแรกคราวหนึ่ง ต่อมาเจ้านครเชียงใหม่ช้างเผือกได้ครองนครเชียงใหม่ เจ้าหัวเมืองแก้วคำฝั้นได้กลับมาเป็นเจ้าอุปราชนครเชียงใหม่ ส่วนเมืองนครลำพูน คงให้อุปราชบุญมา อนุชาน้อย ครองนครแทน เจ้าหลวงเศรษฐีครองนครเชียงใหม่ได้ ๓ ปี จุลศักราช ๑๑๘๗ ถึงพิราลัยในรัชกาลที่ ๓

เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๔

ปีจุลศักราช ๑๑๘๗ รัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราชพุทธวงศ์ ราชบุตร์เจ้าพ่อเรือน ๆ เป็นน้องเจ้าฟ้าชายแก้ว ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่ เจ้าอุปราชพุทธวงศ์ เป็นอุปราช คราวที่เจ้าหลวงเศรษฐี ได้ครองนครเชียงใหม่ ถึงปีจุลศักราช ๑๑๘๘ เจ้าอุปราช

พุทธวงศ์ ได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่ บัญชาการบ้านเมืองเยือกเย็น คนทั้งหลายเรียกว่า พ่อเจ้าหลวงแผ่นดินเย็น ๆ ครองนครได้ ๒๑ ปี พิราลัยปีจุลศักราช ๑๒๐๘ ต่อนั้นมาเจ้าตนใดเป็นผู้ครองนคร คนทั้งหลายจึงเรียกว่าพ่อเจ้าหลวง เจ้าตนใดเป็นอุปราช เรียกว่า เจ้าหัวหน้า

พระเจ้านครเชียงใหม่ที่ ๕

ปีจุลศักราช ๑๒๐๘ เจ้าอุปราชมหาวงศ์ ราชบุตร์ของเจ้านครเชียงใหม่ช้างเผือกได้รั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่ เจ้าอุปราชมหาวงศ์ได้เป็นอุปราชเมื่อปีจุลศักราช ๑๑๙๘ ถึงจุลศักราช ๑๒๐๙ รัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราชมหาวงศ์ได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่ ครั้นปีจุลศักราช ๑๒๑๕ ในรัชกาลที่ ๔ ได้เลื่อนรับพระราชทานพระสุพรรณบัฏ เป็นพระเจ้ามโหตรประเทศราชาธิบดินทร นพีสินทรมหานคราธิฐาน ภูบาลบอพิตร์ สถิตย์ในอุดม ชิยางคราชวงศ์ พระเจ้านครเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานเครื่องสูงแลเครื่องอิศริยยศอย่างพระเจ้าประเทศราช พระเจ้ามโหตร ฯ ครองนครเชียงใหม่ได้ ๘ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๑๖

พระเจ้านครเชียงใหม่ ที่ ๖

ปีจุลศักราช ๑๒๑๖ รัชกาลที่ ๔ เจ้าหัวเมืองแก้ว สุริยวงศ์ ราชบุตร์พระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่ถึงจุลศักราช ๑๒๑๘ ได้เป็นเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ดำรงนพีสีนคร สุนทรทัศลักษณ์เกษตร์ วรฤทธิเดชศรีมหาโยนางค์ ดนัยราชวงศาธิบดี เจ้านครเชียงใหม่ ๆ คนนี้ได้เป็นเจ้าหัวเมืองแก้ว เมื่อปีจุลศักราช ๑๑๙๘ ครั้นปีจุลศักราช ๑๒๒๓ เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ฯ

ได้เลื่อนรับพระสุพรรณบัฏเป็นพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ฯลฯ พระเจ้านครเชียงใหม่ มีสร้อยตามราชทินนามเดิม ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยยศอย่างพระเจ้าประเทศราช พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ฯ ครองนครเชียงใหม่ได้ ๑๖ ปี ครั้นปีจุลศักราช ๑๒๓๒ ถึงพิราลัยที่ท่าพระเนตร์ เขตร์นครเชียงใหม่ ระหว่างทางที่เสด็จกลับจากกรุงเทพ ฯ มานครเชียงใหม่

พระเจ้านครเชียงใหม่ ที่ ๗

ปีจุลศักราช ๑๒๓๒ รัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราชอินทนนท์บุตร์เจ้าราชวงศ์มหาพรมคำคง แลเป็นราชบุตร์เขยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์, ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่ ถึงปีจุลศักราช ๑๒๓๕ เจ้าอุปราชอินทนนท์ ได้เป็นเจ้าอินทวิชยานนท์ พหลเทพภักดีศรีโยนางคราชวงศาธิบดี นพีสีนคราพิพงศ์ ดำรงพิพัฒน์ ชิยางคราชวงศา เจ้านครเชียงใหม่ เจ้าอินทวิชยานนท์ ฯ ได้เป็นเจ้าบุรีรัตน เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๑๘ ได้เลื่อนเป็นเจ้าอุปราชเมื่อปีจุลศักราช ๑๒๓๑ ตั้งแต่ปีจุลศักราช ๑๒๑๘ เป็นต้นมา ได้โปรดเกล้า ฯ เปลี่ยนราชทินนามเจ้าหัวเมืองแก้ว เป็นเจ้าบุรีรัตน์ กับโปรดเกล้า ฯ ให้เพิ่มราชทินนาม เจ้าราชบุตร์, เจ้าราชสัมพันธวงศ์, เจ้าราชภาคินัยขึ้นอีก ๓ ตำแหน่ง คำที่เรียกเจ้าราชบุตร์มาแต่ก่อน คือตนใดเป็นบุตร์เจ้าผู้ครองนคร ก็คงเรียกว่าเจ้าราชบุตร์ จึงเลยโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นราชทินนามบรรดาศักดิ์ แต่ปีจุลศักราช ๑๒๑๘ มาถึงกาลบัดนี้

เจ้าอินทวิชยานนท์ ฯ ได้รับพระราชทานพานทองคำเครื่องพร้อม ๑ คนโททองคำ ๑ กระโถนทองคำ ๑ กระบี่ฝักทองคำ ๑

มาลายอดเกี้ยวทองคำ ๑ ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๑—๑ เปนเครื่องอิศริยยศ

ปีจุลศักราช ๑๒๓๖ ได้โปรดเกล้า ฯ ให้พระนรินทรราชเสนี ปลัดบัญชีกรมพระกระลาโหม (คือเจ้าพระยารัตนาธิเบศพุ่ม) มาเป็นข้าหลวงที่ ๑ หลวงเสนีพิทักษ์ กรมมหาดไทย เป็นข้าหลวงที่ ๒ ประจำนครเชียงใหม่ พร้อมด้วยนายทหาร ๑๐ นาย พลทหาร ๖๐ นาย

ถึงปีจุลศักราช ๑๒๕๔ เจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้านครเชียงใหม่ ได้เลื่อนรับพระราชทานพระสุพรรณบัฏ เป็นพระเจ้าอินทวิชยานนท์ พหลเทพภักดี ศรีโยนางคราชวงศาธิปตัย มโหตรพิสัยธุระสิทธิธาดา ประเทศราชานุภาวบริหาร ภูบาลบอพิตร์สถิตย์ชิยางคราชวงศ์ พระเจ้านครเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานเครื่องสูงแลเพิ่มพระอิศริยยศใหญ่กว่าพระเจ้าประเทศราชทั้งปวง คือ :— ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์อันมีเกียรติยศเชิดชูยิ่ง ภราดรมหาจักรีบรมราชวงศ์ พร้อมพระสังวาลย์จักรี ๑ ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ ตราช้างเผือกชั้นที่ ๑—๑ พระสังวาลย์จุลจอมเกล้า ๑ พระมงกุฎยอดทองคำ ๑ กาน้ำทองคำมีถาดทองคำรอง ๑ เป็นเกียรติยศเทียบชั้นพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ในพระบรมราชจักรีวงศ์

ฤจุลศักราช ๑๒๕๕ โปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งตำแหน่งราชการขึ้นใหม่ ๖ ตำแหน่ง ตำแหน่งกรมมหาดไทย ๑ ตำแหน่งกรมทหาร ๑ ตำแหน่งกรมยุติธรรม ๑ ตำแหน่งกรมนา ๑ ตำแหน่งกรมคลัง ๑ ตำแหน่งกรมวัง ๑ ได้ทรงเลือกสรรเจ้านายบุตร์หลาน เข้ารับตำแหน่งทั้ง ๖ กรม พระเจ้าอินทวิชยานนท์ ฯ ครองนครได้ ๒๖ ปี พิราลัยวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ศก ๑๑๖ พ.ศ. ๒๔๔๐ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ ฯ มีราชบุตร์แลราชธิดาที่รับราชการสืบตระกูล คือ เจ้าอินทวโรรส

สุริยวงศ์ ฯ เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๘ กับเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๙ แลพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ในรัชกาลที่ ๕

เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๘

ปีจุลศักราช ๑๒๕๙ พ.ศ. ๒๔๔๐ ศก ๑๑๖ รัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช (สุริยะ) ราชบุตร์พระเจ้าอินทวิชยานนท์ ฯ ได้รั้งตำแหน่ง เจ้านครเชียงใหม่ ครั้นวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ศก ๑๒๐ พ.ศ. ๒๔๔๔ เจ้าอุปราชสุริยะ ได้เปนเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ดำรงนพีสีนคร สุนทรทศลักษณ์เกษตร์วรฤทธิเดชดำรง จำนงยุติธรรม สุจริตวิสิษฐ์สัตยธาดา มหาโยนางคราชวงศาธิบดี เจ้านครเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ พานทองคำเครื่องพร้อม ๑ คนโททองคำ ๑ กระโถนทองคำ ๑ คระบี่ฝักทองคำ ๑ มาลายอดทองคำ ๑ พระราชทานยศกระทรวงมหาดไทย์เทียบชั้นมหาอำมาตย์โท ยศทหารบกเป็นนายพันเอกเป็นเกียรติยศ ต่อมาปีศก ๑๒๓ พ.ศ.๒๔๔๗ ได้รับพระราชทานตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๑ ปีศก ๑๒๗ พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้รับพระราชทานตราช้างเผือกชั้นที่ ๑ กับหีบหมากทองคำประดับ จ. ป. ร. ลงยา ๑ หีบ

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ได้รับพระราชทานราชทินนามเป็นเจ้าสุริยวงศ์จางวาง ปีจุลศักราช ๑๒๔๔ เลื่อนเป็นเจ้าราชบุตร์ ปีจุลศักราช ๑๒๕๑ เลื่อนเป็นเจ้าราชวงศ์ และนายพันตรีทหารบก ปีจุลศักราช ๑๒๕๕ เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีศก ๑๑๖ พ.ศ. ๒๔๔๐

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ฯ รั้งตำแหน่งเจ้าผู้ครองนคร ๔ ปี เป็นเจ้าครองนครได้ ๘ ปีถึงวันที่ ๕ มกราคม ศก ๑๒๘ พ.ศ. ๒๔๕๒ พิราลัย

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ฯ มีราชบุตร์ที่รับราชการสืบตระกูล คือ เจ้าราชวงศ์ (เลาแก้ว) เสนาพระคลังแต่ตนเดียว

เจ้านครเชียงใหม่ที่ ๙

วันที่ ๖ มกราคม ศก ๑๒๘ พ.ศ. ๒๔๕๒ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช (แก้ว) ราชบุตร์พระเจ้าอินทวิชยานนท์ ไดรั้งตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่แทน เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ ตนเปนเชษฐา ถึงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายนศก ๑๓๐ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในราชกาลที่ ๖ เจ้าอุปราช (แก้ว) ได้เปนเจ้าแก้วนวรัฐ ประพัทอินทนันทพงษ์ ดำรงนพีสีนครเขตร์ ทศลักษณ์เกษตร์อุดม บรมราชสวามิภักดิ์ บริรักษ์ปัจฉิมานุทิศ สุจริตธรรมธาดา มหาโยนางคราชวงศาธิบดี เจ้านครเชียงใหม่ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์ ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ มงกุฎสยามชั้นที่ ๑—๑ พานทองคำเครื่องพร้อม ๑ คนโททองคำ ๑ กระโถนทองคำ ๑ มาลายอดทองคำ ๑ กระบี่ฝักทองคำ ๑ เปนเกียรติยศ ต่อมาปีศก ๑๓๑ พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้รับพระราชทานยศทหารบก เป็นนายพันเอก ถึงปีศก ๑๓๓ พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานตราช้างเผือกชั้นที่ ๑ กับเหรียญรัตนาภรณ์ ว.ป.ร, ชั้น ๒ กรอบประดับเพ็ชร์ ๑ ครั้นปีศก ๑๓๘ พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้รับพระราชทานยศทหารบก เปนนายพลตรีและราชองครักษ์พิเศษ กับได้พระราชทานเข็มข้าหลวงเดิมด้วย ครั้นถึงปีพ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา ๑ เจ้าแก้วนวรัฐได้รับพระราชทานยศกระทรวงมหาดไทย์ เปนมหาอำมาตย์โท,

ปีพ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิรถึงนครเชียงใหม่ ได้

พระราชทานเครื่องราชอิศยาภรณ์อันมีเกียรติยศเชิดชูยิ่ง ปฐมจุลจอมเกล้าพร้อมด้วยสังวาลย์ ๑ สาย เจ้าแก้วนวรัฐได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์สูงกว่าเจ้าประเทศราชทั้งปวง

เจ้าแก้วนวรัฐฯ ได้รับพระราชทาน ราชทินนนาม เป็นเจ้าราชภาคินัย เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๕๒ เลื่อนเป็นเจ้าสุริยวงศ์ ปีจุลศักราช ๑๒๕๕ ศก ๑๑๒ เลื่อนเป็นเจ้าราชวงศ์ ศก ๑๑๖ พ.ศ. ๒๔๔๐ เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีศก ๑๒๓ พ.ศ. ๒๔๔๗

เจ้าแก้วนวรัฐฯ มีราชบุตร์แลธิดา ที่รับราชการสืบตระกูล คือ เจ้าอุตรการโกศล (ศุขเกษม) ๑ เจ้าราชบุตร์ (วงศ์ตวัน) ๑ เจ้าบัวทิพ ภริยา เจ้าราชภาคินัย (เมืองชื่น) ๑

เมืองนครลำปาง

เจ้านครลำปางที่ ๑ ต่อจากพระเจ้ากาวิละ

เมื่อปีจุลศักราช ๑๑๓๗ พม่ายกมาตีเมืองนครเชียงใหม่, นครลำพูนแตกเป็นร้าง แต่เมืองนครลำปาง พระเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนคร (ต่อจากเจ้าฟ้าชายแก้วราชบิดา) รักษานครไว้ได้ พม่าหาตีเมืองนครลำปางแตกไม่ ครั้นปีจุลศักราช ๑๑๕๕ ในรัชกาลที่ ๑ บรมราชวงศ์จักรีโปรดเกล้าฯ ให้เจ้ากาวิละสถาปนาเมืองนครเชียงใหม่, เมืองนครลำพูนซึ่งเป็นร้างขึ้นเป็นนครต่อไป เจ้ากาวิละได้ครองนครเชียงใหม่ แล้วโปรดเกล้าตั้งเจ้าคำโสมอนุชารองจากเจ้ากาวิละเป็นเจ้าผู้ครองนครลำปางแทน กับตั้งเจ้าดวงทิพอนุชาที่ ๔ ของเจ้ากาวิละ เป็นอุปราชนครลำปาง เจ้านครลำปางคำโสมครองนครได้ ๑๒ ปี ถึงพิราลัย ปีจุลศักราช ๑๑๕๖ มีราชบุตร์ที่สืบตระกูล คือ ๑ เจ้านครไชยลังกา ๒ เจ้านครขัติยะ ๓ เจ้านครน้อยอินท์ ๔ เจ้านครญาณรังษี

พระเจ้านครลำปางที่ ๒

ปีจุลศักราช ๑๑๕๖ รัชกาลที่ ๑ เจ้าอุปราช (ดวงทิพ) ได้เป็นเจ้านครลำปาง ถึงจุลศักราช ๑๑๘๕ รัชกาลที่ ๒ เจ้านครดวงทิพ ได้เลื่อนรับพระราชทานพระสุพรรณบัฏ เป็นพระเจ้านครลำปางได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศ อย่างพระเจ้าประเทศราช พระเจ้านครลำปาง ดวงทิพ ครองนครได้ ๓๒ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๑๘๗ ในรัชกาลที่ ๓ พระเจ้าดวงทิพ มีราชบุตร์สืบตระกูล คือ เจ้าพรมมาภิพงษ์ธาดาเจ้านครลำปางที่ ๗ ตนเดียว

พระเจ้านครลำปางที่ ๓

ปีจุลศักราช ๑๑๘๗ รัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราช (ไชยวงศ์) ราชบุตร์ เจ้านครคำโสม ได้รั้งตำแหน่ง เจ้านครลำปาง ถึงจุลศักราช ๑๑๘๘ เจ้าอุปราช (ไชยวงศ์) ได้เป็นเจ้านครลำปาง เจ้านครไชยวงศ์ ได้เป็นเจ้าราชวงศ์ เมื่อจุลศักราช ๑๑๕๖ ได้เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีจุลศักราช ๑๑๘๕ เจ้านครไชยวงศ์ ครองนครได้ ๑๒ ปี ถึงพิราลัยปีจุลศักราช ๑๑๙๙

เจ้านครลำปางที่ ๔

ปีจุลศักราช ๑๑๙๙ เจ้าอุปราชขัติยะ ราชบุตร์เจ้านครคำโสม ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำปาง ถึงจุลศักราช ๑๒๐๐ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราชขัติยะ ได้เป็นเจ้านครลำปาง เจ้านครขัติยะ ได้เป็นเจ้าอุปราช เมื่อจุลศักราช ๑๑๘๘ เจ้านครขัติยะครองนครได้ ๖ เดือน พิราลัยในจุลศักราช ๑๒๐๐ นี้

เจ้านครลำปางที่ ๕

จุลศักราช ๑๒๐๐ ในรัชกาลที่ ๓ เมื่อเจ้านครขัติยะพิรา

ลัยแล้ว หาเจ้าผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้านครมิได้ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้านครลำพูนน้อยอินท์ ราชบุตร์ เจ้านครลำปางคำโสม เป็นเจ้านคร แทนเจ้านครขัติยะ ผู้เชษฐา เจ้านครน้อยอินท์ ได้เป็นอุปราชนครลำพูน ปีจุลศักราช ๑๑๘๘ เลื่อนเป็นเจ้านครลำพูน ปีจุลศักราช ๑๑๘๙ เจ้านครน้อยอินท์ ครองนครลำพูน ๑ ปี ย้ายเป็นเจ้านครลำปางได้ ๑๐ ปี พิราลัย ที่กรุงเทพฯ ปีจุลศักราช ๑๒๑๐ ในรัชกาลที่ ๔

เจ้านครลำปางที่ ๖

ปีจุลศักราช ๑๒๑๐ รัชกาลที่ ๔ เจ้าอุปราชญาณรังษี ราชบุตร์ เจ้านครคำโสม ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำปาง ถึงจุลศักราช ๑๒๑๘ เจ้าอุปราชญาณรังษี ได้เลื่อนเป็นเจ้าวรญาณรังษี ภักดีราชธรรม สุพรรณโสมตะนัย โยนกวิไสย์ประชาธิกร อมรมหาเดชเชษฐกเสนางค์ ลำปางคมหานคราธิปตัย เจ้านครลำปาง ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช

เจ้าวรญาณรังษีฯ ได้เป็นเจ้าอุปราช เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๐๐ ในคราวที่เจ้านครน้อยอินท์ ผู้เชษฐาได้เป็นเจ้านครลำปาง เจ้าวรญาณรังษีฯ ครองนครได้ ๑๖ ปี ถึงพิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าวรญาณรังษีฯ มีราชบุตร์ที่สืบตระกูล คือเจ้านรนันท์ไชย์ชวลิตฯ เจ้านครลำปางที่ ๘

เจ้านครลำปางที่ ๗

ปีจุลศักราช ๑๒๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราชมหาพรมวงศ์ ราชบุตร์ พระเจ้านครลำปางดวงทิพ ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำปาง ต่อมาปีจุลศักราช ๑๒๓๕ เจ้าอุปราชมหาพรมวงศ์ ได้เลื่อนเป็น

เจ้าพรมมาภิพงษ์ธาดาสามันตวิชิตประเทศราช บริสัษยนารถทิพจักราธิวงศ์ ดำรงโยนกวิไสย์ อภัยรัษฎารักษ์ อุดมศักดิ์สุรนางค์ ลำปางคมหานคราธิปตัย เจ้านครลำปาง ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช

เจ้าพรมมาภิพงษ์ธาดาฯ ได้เป็นเจ้าราชบุตร์ เมื่อปีจุลศักราช ๑๑๘๘ ในรัชกาลที่ ๓ ได้เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีจุลศักราช ๑๒๓๑ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าพรมมาภิพงษ์ธาดาฯ ครองนครได้ ๑๓ ปี พิราลัยปีจุลศักราช ๑๒๕๘ รัชกาลที่ ๕

เจ้านครลำปางที่ ๘

ปีจุลศักราช ๑๒๕๙ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช ธนันไชย์ ราชบุตร์ของเจ้าวรญาณรังษี ฯ ได้เป็นเจ้านรนันท์ไชย์ ชวลิตสามันตวิชิตประเหศราช บริสัษยนารถทิพจักราธิวงศ์ ดำรงโยนกวิไสย์ อภัยรัษฎารักษ์อุดมศักดิ์สุรนางค์ ลำปางคมหานคราธิปัย เจ้านครลำปาง ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช

เจ้านรนันท์ไชย ฯ ได้เป็นเจ้าราชสัมพันธวงศ์ เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๓๖ เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีจุลศักราช .... เจ้านรนันท์ไชย์ ฯ ครองนครได้ ๙ ปี พิราลัยปีจุลศักราช ๑๒๕๘ ในรัชกาล ๕ เจ้านรนันท์ไชย์ ฯ มีราชบุตร์ที่สืบตระกูลคือ เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต ฯ เจ้านครลำปางที่ ๙

เจ้านครลำปางที่ ๙

ปีจุลศักราช ๑๒๕๙ ศก ๑๑๖ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราชบุญทะวงศ์ ราชบุตร์ของเจ้านรนันท์ไชย์ ฯ ได้เป็นเจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต สามันตวิชิตประเทศราช บริสัษยนารถทิพจักราธิวงศ์ ดำรง

โยนกวิไสย์ อภัยรัษฎารักษ์อุดมศักดิ์สัตยาธิวรางค์ ลำปางคมหานครธิปตัย เจ้านครลำปาง ได้รับพระราชทานพานทองคำเครื่องพร้อม ๑ คนโททองคำ ๑ กระโถนทองคำ ๑ กระบี่ฝักทองคำ ๑ มาลายอดทองคำ ๑ เป็นเกียรติยศ แลมีลำดับยศในกระทรวงมหาดไทย์เทียบชั้นมหาอำมาตย์โท ได้รับพระราชทานยศทหารบกเป็นนายพลตรี ราชองครักษ์พิเศษ กับได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ ตราช้างเผือกชั้นที่ ๑—๑ ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๑—๑ เหรียญดุษฎีมาลาเข็มราชการแผ่นดิน ๑ เหรียญรัตนาภรณ์ จ. ป. ร. ชั้นที่ ๓—๑ ดวง

เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต ฯ ได้รับราชทินนามเป็นเจ้าราชสัมพันธวงศ์ ปีจุลศักราช ๑๒๕๒ ศก ๑๐๙ เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีจุลศักราช .... ศก .... เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต ฯ ครองนครได้ ๑๒ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๗๕ ศก ๑๓๒ พ.ศ. ๒๔๕๖ เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต ฯ ยังไม่ทันมีราชบุตรที่รับราชการ

เมืองนครลำพูน

เจ้านครลำพูนที่ ๑ ตั้งแต่เมืองเป็นร้าง

เมืองนครลำพูนเป็นร้างถูกพม่าตีแตกเมื่อปีจุลศักราช ๑๑๓๗ สิ้นราชวงศ์เจ้าผู้ครองนครตอนหนึ่ง ครั้นถึงปีจุลศักราช ๑๑๗๖ ในรัชกาลที่ ๒ ในพระราชวงศ์จักรี ระหว่างที่พระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) เป็นพระเจ้าขันธเสมานครเชียงใหม่ ฯ ได้สถาปนาเมืองนครลำพูนขึ้นเปนนครดังเก่า แบ่งเอาพลเมืองนครเชียงใหม่ ๑๐๐๐ คน เมืองนครลำปาง ๕๐๐ คน มาอยู่เมืองนครลำพูน แล้วนำเอาเจ้าหัวเมืองแก้ว คำฝั้น ผู้อนุชาไปเปนเจ้านครลำพูนครั้งแรก แลโปรด

เกล้า ฯ ตั้งเจ้าบุญมา อนุชาน้อย เปนอุปราช นครลำพูน เมือง นครลำพูนจึ่งได้กลับเปนนครแต่ปีจุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ. ๒๓๕๗ สืบมาจนทุกวันนี้ ครั้นปีจุลศักราช ๑๑๗๗ เจ้านครลำพูนคำฝั้นครองนครได้ ๑ ปี ได้ย้ายเป็นอุปราชนครเชียงใหม่

พระเจ้านครลำพูนที่ ๒ ต่อจากเจ้าคำฝั้น

ปีจุลศักราช ๑๑๘๗ ในรัชกาลที่ ๒ เจ้าอุปราชบุญมา ราชบุตร์ของเจ้าฟ้าชายแก้ว เจ้าขันธเสมานครลำปาง ได้เป็นเจ้านครลำพูน ถึงปีจุลศักราช ๑๑๘๘ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้านครลำพูนบุญมา ได้เลื่อนรับพระสุพรรณบัฏ เป็นพระเจ้านครลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างพระเจ้าประเทศราช รองจากพระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) พระเชษฐา

พระเจ้านครลำพูนบุญมา ครองนครได้ ๑๒ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๑๙๙ พระเจ้านครลำพูนบุญมา มีราชบุตร์รับราชการสืบตระกูล คือ เจ้านครลำพูนคำตัน ๑ เจ้านครลำพูนธรรมลังกา ๑

เจ้านครลำพูนที่ ๓

ปีจุลศักราช ๑๑๘๙ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราชน้อยอินท์ ราชบุตร์ของเจ้านครลำปางคำโสม ได้เลื่อนเป็นเจ้านครลำพูน เจ้านครลำพูนน้อยอินท์ ได้เป็นเจ้าอุปราชเมื่อปีจุลศักราช ๑๑๘๘ เจ้านครลำพูนน้อยอินท์ครองนครลำพูนได้ ๑ ปี ถึงจุลศักราช ๑๒๐๐ ได้ย้ายเป็นเจ้านครลำปาง รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช

เจ้านครลำพูนที่ ๔

ปีจุลศักราช ๑๒๐๐ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าอุปราชคำตันราชบุตร์ของเจ้าพระเจ้านครลำพูนบุญมา ได้เป็นเจ้านครลำพูน รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช เจ้านครลำพูนคำตัน ได้เป็นเจ้าราชบุตร์ เมื่อปีจุลศักราช ๑๑๘๘ เลื่อนเป็นเจ้าอุปราช ปีจุลศักราช ๑๑๘๙ เจ้านครลำพูนคำตัน ครองนครได้ ๓ ปี ถึงพิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๐๓

เจ้านครลำพูนที่ ๕

ปีจุลศักราช ๑๒๐๓ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าราชวงศ์ธรรมลังกา ราชบุตร์พระเจ้านครลำพูนบุญมา ได้เป็นเจ้านครลำพูน รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช เจ้านครลำพูนธรรมลังกา ได้เป็นเจ้าหัวเมืองแก้ว ปีจุลศักราช ๑๑๘๘ เลื่อนเป็นเจ้าราชวงศ์ ปีจุลศักราช ๑๑๘๙ เจ้านครลำพูนธรรมลังกาครองนครได้ ๒ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๐๕

เจ้านครลำพูนที่ ๖

ปีจุลศักราช ๑๒๐๕ ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าหนานไชยลังกา ราชบุตร์เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น นครเชียงใหม่ ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำพูน ครั้นปีจุลศักราช ๑๒๑๐ เจ้าหนานไชยลังกาได้เป็นเจ้านครลำพูน ถึงปีจุลศักราช ๑๒๑๘ ในรัชกาลที่ ๔ เจ้านครลำพูนไชยลังกา ได้เลื่อนเป็น เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ หริภุญไชย์รัษฎาธิวาศ ประเทศราชธุระธาดามลาวัยวงศ์มัตยานุกูล ลำพูนนคร วิชิตไชย์

เจ้านครลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ ฯ ครองนครได้ ๒๓ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าไชยลังกาพิศาล ฯ มีราชบุตร์รับราชการสืบตระกูล คือเจ้าดาราดิเรกรัตนไพโรจน์ ฯ เจ้านครที่ ๗ กับ เจ้าเหมพินธุไพจิตร์ ฯ เจ้านครลำพูนที่ ๘

เจ้านครลำพูนที่ ๗

ปีจุลศักราช ๑๒๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าราชวงศ์ดาวเรือง ราชบุตร์เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ ฯ ได้รั้งตำแหน่งเจ้าผู้ครองนคร ถึงปีจุลศักราช ๑๒๓๗ เจ้าราชวงศ์ดาวเรือง ได้เป็นเจ้าดาราดิเรกรัตนไพโรจน์ วรโคตกิติโสภณ วิมลคุณหริภุญไชย์ มหาเจดีย์บูชากร ราษฎรธุระธาดา ประดิษฐาธิบดี เจ้านครลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช เจ้าดาราดิเรกรัตน์ ฯ ได้เป็นเจ้าราชวงศ์ เมื่อจุลศักราช ๑๒๑๘ ในรัชกาลที่ ๔ เจ้าดาราดิเรกรัตน ฯ ครองนครได้ ๑๗ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๕๐ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าดาราดิเรกรัตน์ ฯ มีราชบุตร์รับราชการสืบตระกูล คือเจ้าอินทยงยศโชติ ฯ เจ้านครลำพูนที่ ๙ คนเดียว

เจ้านครลำพูนที่ ๘

ปีจุลศักราช ๑๒๕๐ รัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช คำหยาด ราชบุตร์ของเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ ฯ ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำพูน ถึงปีจุลศักราช ๑๒๕๔ เจ้าอุปราชคำหยาด ได้เป็นเจ้าเหมพินธุไพจิตร์ ศุภกิจเกียรติโสภณวิมลสัตย์ สวามิภักดิ์คุณ หริภุญไชย์รัษฎารักษ์ ศทรรคเจดีย์บูชากร ราษฎรธุระธาดา เอกัจจโยนกาธิบดี เจ้านครลำพูน

ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าประเทศราช เจ้าเหมพินธุไพจิตร์ ฯ ได้เป็นเจ้า เมื่อปีจุลศักราช เดือน เป็นเจ้า เมื่อจุลศักราช

เจ้าเหมพินธุไพจิตร์ ฯ ครองนครได้ ๓ ปี พิราลัย จุลศักราช ๑๒๕๗ รัชกาลที่ ๕

เจ้านครลำพูนที่ ๙

ปีจุลศักราช ๑๒๕๗ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช หมวก ราชบุตร์ของเจ้าดาราดิเรกรัตน์ ฯ ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำพูน ถึงปีจุลศักราช ๑๒๕๙ เจ้าอุปราช หมวก ได้เป็นเจ้าอินทยงยศโชติ์ วรโคตกิติโสภณ วิมลสัตยสวามิภักดิ์คุณ หริภูญไชย์รัษฎารักษ์ ตทรรคเจดียบูชากร ราษฎรธุระธาดา เอกัจจโยนกาธิบดี เจ้านครลำพูน ได้รับพระราชทานพานทองคำเครื่องพร้อม ๑ คนโททองคำ ๑ กระโถนทองคำ ๑ กระบี่ฝักทองคำ ๑ มาลายอดทองคำ ๑ เป็นเกียรยศแลมีลำดับยศในกระทรวงมหาดไทยเทียมมหาอำมาตย์ตรี กับได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ มงกุฎสยามชั้นที่ ๑—๑

เจ้าอินทยงยศโชติ์ ฯ ได้เป็นเจ้าไชย์สงคราม เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๓๘ เดือน เป็นเจ้า จุลศักราช เดือน เป็นเจ้า จุลศักราช เจ้าอินทยงยศโชติ์ ฯ ครองนครได้ ๑๖ ปี พิราลัย ปีจุลศักราช ๑๒๗๓ ศก ๑๓๐ ในรัชกาลที่ ๖ เจ้าอินทยงยศโชติ์ ฯ มีราชบุตร์ที่รับราชการสืบตระกูล คือ เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ฯ เจ้านครลำพูนที่ ๑๐ ตนเดียว

เจ้านครลำพูนที่ ๑๐

ปีจุลศักราช ๑๒๗๓ ศก ๑๓๐ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในรัชกาลที่ ๖ เจ้า

บุรีรัตน์ จักรคำ ราชบุตร์ของเจ้าอินยงยศโชติ ได้รั้งตำแหน่งเจ้านครลำพูน ถึงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔ เจ้าบุรีรัตน์จักรคำ ได้เป็นเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ อรรคสัตยาธิคุณ หริภูญไชยรัษฎาธิวาศ ประชาราษฎร์บริบาล ธาตุเจดีย์สถานบูชากร ลำพูนนครเชษฐกูลวงศ์ จำนงภักดีนราธิปก เอกัจจโยนกชานาธิบดี เจ้านครลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่องอิศริยยศอย่างเจ้าอินทยงยศโชติ ฯ ครั้นวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้รับพระราชทานยศทหารบกเป็นนายพันเอก ถึงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้เลื่อนยศทหารบก เป็นนายพลตรี ราชองครักษ์พิเศษ กับได้รับพระราชทานยศเป็นมหาอำมาตย์โท ในกระทรวงมหาดไทย์ด้วย เจ้าจักร์คำขจรศักดิ์ ได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ๑ ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๑—๑ ถึงปี พ.ศ. ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนินนครลำพูน ได้รับพระราชทานตราช้างเผือกชั้นที่ ๑—๑ ดวง

เจ้าจักร์คำขจรศักดิ์ ฯ ได้รับพระราชทานราชทินนนาม เป็นพระยาวังขวา ปีจุลศักราช พ.ศ. ๒๒๕๐ เลื่อนเป็นเจ้าบุรีรัตน์ ปีจุลศักราช พ.ศ. ๒๔๕๙

จบลำดับพระเจ้าแลเจ้านครเชียงใหม่ นครลำปาง, นครลำพูน ตอนหนึ่ง /

เรียบเรียงแล้วเสร็จ วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒

นายพันตำรวจตรี เจ้าไชยวรเชษฐ์

(มงคลสวัสดิ์ ณะเชียงใหม่)

ผู้เรียบเรียง

อนึ่งการเรียบเรียง ลำดับพระเจ้า แลเจ้านครเชียงใหม่ นครลำปาง นครลำพูนนี้ ข้าพเจ้าได้รับความรู้เบื้องต้น มาจาก อำมาตย์ตรี พระราชนายกเสนี (อินท์คำ ประทุมอินท์) ผู้ช่วยราชการเค้าสนามหลวง นครเชียงใหม่ได้กรุณาให้แบบอย่างแก่ข้าพเจ้า เพราะพระราชนายกเสนี ผู้นี้ได้เป็นอาจารย์อันสำคัญของข้าพเจ้ามาแต่แรก ทั้งเป็นผู้อุปการข้าพเจ้า ในเวลาที่ข้าพเจ้าได้ลงไปเรียนวิชชาที่กรุงเทพฯ ตลอดกลับมาด้วยพระราชนายกเสนีรักใคร่ข้าพเจ้า นับข้าพเจ้าเป็นหลานสนิท โดยยายข้าพเจ้าได้เลี้ยงพระราชนายกเสนีเป็นบุตร์บุญธรรม พระราชนายกเสนี นับถือยายข้าพเจ้าเป็นมารดาวิเศษ แลนับถือมารดาข้าพเจ้าเป็นที่อย่างร่วมครรภ์ พระราชนายกเสนีจึ่งนับข้าพเจ้าเป็นหลานอันสนิท ข้าพเจ้าก็นับถือพระราชนายกเสนีเป็นน้าสนิทเช่นเดียวกัน จนข้าพเจ้าเรียกพระราชนายกเสนี เป็นน้าติดปากจนทุกวันนี้ เมื่อข้าพเจ้าเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้น ข้าพเจ้าระฦกถึงคุณพระราชนายกเสนีที่มีต่อข้าพเจ้าเป็นอันมาก ฉะนั้นข้าพเจ้าขอแบ่งบุญราษีครั้งนี้ตามสนองพระราชนายกเสนี ผู้วายชนม์ไปแล้วส่วนหนึ่งด้วย

อำมาตย์ตรี พระราชนายกเสนี (อินท์คำประทุมอินท์) จ, ม, บ, ช มีบุตร์ที่รับราชการสืบตระกูล คืออำมาตย์ตรี หลวงทวีประศาสตร์ (บุญทวี ประทุมอินท์) บ, ช, บ, ม, นายอำเภอแม่ริมนครเชียงใหม่

นายพันตำรวจตรี เจ้าไชยวรเชษฐ

ต่อไปนี้

คือ

เปนค่าวซอ

ลำดับเจ้า ๗ ตน

ขอไขสาร โบราณแต่เก่า เดิมแรกเหง้า กล่าวไว้เปนถา แห่งนคร เมืองบึงตึ๋งสา ครั้งท่านพญา จ่าบ้านสืบสร้าง เปน เมืองใหญ่โต ระโหเอกอ้าง ที่เวียงกุมกามเดี่ยวนี้ ป่างปายลุน เรื่องต้านกล่าวชี้ ว่าพม่าแกล้งราวี บ่อทันรู้เนื้อ เตรียมพล ต่อตี๋ จำเปนต้องมี ใจใส่ย์น้อมหน้า ม่านมอญตั้งเปน พญา ใหญ่หม้า สุระสงครามเดชฤทธิ์ บ่อศุขเกษม จึ่งมีความคิด พร้อมไพร่ผ้าพลดี เข้าถวายคำนับ ต่อเจ้ากรุงศรี ธนบุรี ยอมตั๋วเป็น ข้า จงรักภักดี ธุรีน้อมหน้า ขันทะเสมาบาทท้าว พระเจ้ากรุงธน พระไทยชื่นย้าว ก็โปรดเกล้าปราณี ได้ทรงชุบเลี้ยง บ่อให้ทุกขี ให้ครองบูรี ป่าซางทางใต้ ปากบ่องสบทา บ่อปอไกลใกล้ ริม ลำพูนไชยเดียวนี้ มอบอาชญาสิทธิ์ ให้ได้กล่าวชี้ ครองไพร่ผ้าไต่ย์ เมือง ทรงเลื่อนยศ ให้ได้ปุ่นเปื๋อง เป็นพญาเมือง บูรีแต่งสร้าง วิเชียรประการ นามมีกล่าวอ้าง ศุขสบายบานแต๊เล้า ป่างปายดุน หน้าบุญบ่อเต๋า มอญม่านเข้าตวยเบียน ได้ต้านต่อรบ หมดกำลัง เตียน ต้องหนีทิ้งเวียง ไปมอนม้วยหน้า สิ้นอายุเมือง ประชาไพร่ ข้า ถ้วดว่าวายขาดฤทธิ์ ลำดับที่ ๒ แผ่นดินบอพิตร์ พระเจื่อง เจ้ากรุงไทย์ พุทธยอดฟ้า ดวงพระไทย์ใส่ย์ จะสร้างเวียงไชย์ เชียงใหม่แก้วกว้าง มีพระโองก๋าร ประทานกล่าวอ้าง ให้พระ บัญชาช่วยคิด เสด็จจัดก๋าร ด้วยบุญเดชฤทธิ์ มาถึงรอดห้อง ลำปาง หยุดประทับ เพื่อรับสั่งก๋าร โปรดประทาน โองก๋ารใส่ เกล้า กาวิละวงษ์ ตนเป็นเชื้อเจ้า ครองลำปางไชย์เขตร์ค้าย ให้ ได้เตรียมตน ยกพลย่างย้าย ไปเป็นเจื่องเจ้าภารา บูรีนพพะ

เมืองบึงติ๋งสา ครองนครา ประชาข้าเฝ้า ตั้งผู้ช่วยก๋าร ประทาน
เตือมเข้า สามต๋นองค์เราเพื่อนพ้อง ราชวงษ์ธรรม ลังก๋าผู้น้อง
เบ็นที่ ๒ เจ้าภารา เพิ่มเกียรติยศ ศักนาเบ็นถา อุปะราชา มีตรา
แต่งตั้ง ผู้น้องที่สาม ชื่อเจ้าคำฝั้น เบ็นเจ้าบุรีช่วยคิด ราชก๋าร
แห่งองค์บอพิตร์ ซึ่งทรงโปรดเกล้ามีมา สามพี่น้องได้ครอง
ติ๋งสา เชียงใหม่ภารา แรกมาแต่หั้น ศุขสะเถียน บ่อมีสิ่งอั้น
ก๋วนราวีแต้ตั๊ก ไพร่ไตย์เมือง รุ่งเรืองมากนัก เพราะบุญท่าน
เจ้าตวยมา ได้เลื่อนยศ ปรากฏเบ็นถา พระเจ้าภารา สูง
ศักดิ์ใหญ่กว้าง สำเร็จก๋ารเมือง ปูนเบื๋องอวดอ้าง ฝูงประชาบาล
ชอบรัก ได้ครองเมืองบึง มานานแต๊ตั๊ก โดยจัดถูกต้องกองธรรม
เมื่อถึงวาระ พิราไลย์ก๋รรม ก็ไปสู่ยังนิพานแก้วกว้าง นับแต่เดิม
ที่ได้ก่อสร้าง ศรีบึงไชย์ที่นี้ ชาวแปดบี๋บ๋าย ตามรายเรื่องชี้ บ๋าง
ก่อนกี้มีมา จึ่งถึงต๋นน้อง ธรรมลังก๋า ได้ครองภารา เบ็นช้าง
เผือกเจ้า จัดราชก๋าร หื้อเบ็นแบบเบ้า เจริญเรืองแต้ตั๊ก ได้เจ็ด
บี๋บ๋าย บุญผายบ่อนัก ลวดถึงรอดข้อก๋รรมมา เลยล่วงลับสิ้น
ชีพสังขาร์ เบ็นเวลามีมาเท่าอั้น ต๋นที่สามชื่อเจ้าคำฝั้น เศรษฐี
เงินคำมากนัก ได้นั่งภารา รองมาเบ็นคัก สามปี๋ขวบสิ้นชนมา
ต๋นที่สี่นั้น พุทธวงษา เบ็นเจ้าภารา ครองเมืองสืบสร้าง เจ้า
แผ่นดินเย็น คนลืออวดอ้าง ศุขสบายบาลมากนัก ได้ครองเมือง
บึง มานานแต๊ตั๊ก ชาวปี๋ขวบได้รวมมี เจ้าเจื่องจั้น ละบุญต๋น
หนี สู่อะสัญญี ปะระโลกหน้า ไพร่ไตย์เมือง ลือเรืองเจ้าช้า
ชลนาเนตร์ย้อน ถึงต๋นที่ห้า บุญหนาบ่อน้อย ได้สืบสร้อยพันธ์
พงษ์ นามท่านแต๊บอกไว้ต๋ง ๆ มหาวงษ์ได้เบ็นพระเจ้า มะโหตะรา
ศักดิ์นาบ่อเสร้า ครองเมืองบึงไชย์ยชนะ บุรีรัฐา บอกต๋ามในยะ

บ่อละแบบบ้านเมืองมี่ จอมเจื้องยศ ปรากฏราชี ดวงไทย์ดี
สรรเสริญจู้ผู้ ไพร่บ้านไตย์เมือง ภาก้นน้อมหลู้ กะตัญญูแต๊
ตั๊ก ท่านได้ครองเมือง บ่อปอนานนัก เจ็ดปี๋ใคว่เข้าเวลา เจ้า
หน่อเนื้อสิ้นบุญอัดต๋า ถึงพิรา ไลยกรรมสู้หน้า ถึงต๋นที่หก
ฤทธิ์เค่มกล้า มีอาชญาใหญ่ยศ สุริยะวงษ์ ก๋าวิโรรส เป็นพระ
เจ้าครองเมือง มีบุญเดชฤทธิ์ คิดได้ไปเปื้อง สำเร็จก๋ารเมือง
ศักดิ์สิทธิ์จู้ถ้าน ผู้ร้ายคนโจ๋ร ตึ่งกลัวพ่านย้าน อาชญาองค์ท่าน
ท้าว บุญอักโขใหญ่โตอะค้าว สะท้านทั่วด้าวบูรี มีบุญเดช
ทฤธิ์ ครองนะพิสี่ สิบห้าปี๋มี จึ่งหนีจากห้อง พิราไลย์ สิ้นชน
ชีพข้อง บ่อมีอันเติกค้าง ต๋นที่เจ็ด เจ้าดาวเครื่องช้าง ได้สืบ
สร้างรอยมา จักไขบอกไว้ อย่าได้สั่งก๋า มีนามาไขจ๋าแต่เหง้า
อินทนนท์ กุศลเตื้อมเข้า ได้ครอบครองเมืองนพพะ รับแผ่น
สุพรรณ์ ตามมีในยะ ทรงโปรดเกล้าปราณี พระเจ้าอินต๊ะ วิชัย
นนท์ดี ต๋นบุญมีสะท้านบ้านป้อง ราชก๋ารเมือง บ่อได้ขัดข้อง
สิ่งอันใดผิดกั๊ด บัญชาก๋ารบ่อผิดแผกปั๊ด ฝูงไพร่ฟ้าจมลือ เสนา
มาตย์ท้าว น้อมเกล้านับถือ พระนามลือที่ได้ปกป้อง ซาวหก
ปี๋ป๋าย เสด็จสู่ห้อง พิราไลย์ล่วงลับ ท้าวขุนพญา โศก๋ามานัก
คิดถึงท่านเจ้าราชา ถึงต๋นที่แปด ซึ่งเปนบุตต๋า สุริยาเมฆะเดิม
เหง้า ได้รับครองเมือง แทนองค์พ่อเจ้า ต๋ามกระบิลเมืองแต่ง
ไว้ อินทะวะโร นามอาค์เจ้าไท้ย์ ได้เป็นเจ้าเมืองปิง มีเกียรติยศ
ปรากฏจริ๋ง ๆ ไพร่ราษชายญิง ก็ชมชื่นเจ้า เชียงใหม่ติ๋งสา
รุ่งเรืองบ่อเส้า ต๋นองค์เราแต่งคิด เป็นที่สรรเสริญ นา ๆ ทั่ว
ทิศว่าต๋นเจื้องเจ้าบุญนำ หาของสรรพะ ที่บ่อเกยหัน เหนือหัว
องค์คำ หามาพร้อมเสี้ยง พิณพาทย์ แตรวง ดนตรีสายเกลี้ยง

ตึ้นนันเวียงข่วงคุ้ม กลองม่านกลองมอญ ละครห่มตุ้ม ปั๊กแส่ว หุ้มแววาว แก๋มสัตว์สิ่งเนื้อ ตั๋วดำตั๋วขาว จะเม้หางยาว เสือถายวิ่งเต้น อูฐสูงโต เดินโซแอ่วเล่น หื้อไพร่ไตย์เมืองเพ่งพิศ นกกระจอกหลวง เดินจ๋องวิ่งวิด กระพือปีกอ้าหาคน สิ่งสรรพะ บ่อได้ขัดสน บ่อจนสักอัน ในวังคุ้มเจ้า วิไลย์เรือง บ้านเมืองบ่อเศร้า สนุกมัวเมาบ่อน้อย เมื่อจะไปไหน เจ้าดาวฟ้าย้อย ก็ปุ๋นผ่อเหง้าองค์คำ เป็นเกียรยศ ดูงดงามข่ำกลอง จุมน่ำ ผักคำตาบป้อง เรือไฟรถยนต์ รถม้าเดินก้อง ซึ่งป่างเดิมออนก่อนนั้น บ่อเคยได้หันองค์เจ้าเจืองจั้น ก็จัดแต่งสร้าง มวนมี เชียงใหม่นพพะ ดรุงเรืองสี ฝูงประชามีจงรักองค์เจ้า คนพระไทย์ดี บ่อมีขุ่นเสร้า พลเมืองชอบรัก สนิทสนม เจ้าหน้าบุญนัก ก็รักไพร่บ้านบูรี คนใดทุกข์ไร้ หม่นไหม้หมองสี ท่านก็ปรานี บ่อมีเลือกผู้ บ่อใช่แข้งจ๋ำ วาตาอวดอู้ ฝูงคนลือทั่วท้อง เชียงใหม่รัฐา เจ้านายพี่น้อง ก็รักท่านเจ้าองค์คำ เสียแต่ท่านท้าว พยาธิหนาหน่ำ โรคางำ เบียดเบียนอยู่เผ้า ได้ครองบูรี เก้าปีย่างเข้า ก็พิราไลย์ล่วงพ้น ไพร่บ้านเมือง โส๋ก๋าถ้ำถ้น เสียดายท่านเจ้าอินทา แถมคนต่างเชื้อ ต่างชาติภาษา แขกจี๋นกูลา ม่านมอญต่องสู้ เงินลือยางแดง เนตร์นองทุกผู้ คิดถึงองค์ลือท่านไท้ย์ เชียงแสนเชียงราย เมืองปายป่าไม้ ฮ่องสอนเขตร์ใกล้ยวมมี ก็ให้ร่ำร้อง เนตร์นองโส๋กี๋ หมองสีผืดเคือง มากคนหลายผู้ บ่อได้มุสา แกล้งจ่าคำอู้ เป็นที่เรื่องลือแต้ตึ๊ก แถมต๋นที่เก้า แก้วนวรัฐ องค์ท่านเจ้าราชา ได้ครองนพพะ แทนพระเชษฐา สืบขัดติยา วงษาก่อสร้าง อายุวรรโณ ศุขโขใหญ่กว้าง ขอข่มเย็นองค์กู่เชื้อ ประสงค์สิ่งใด อย่าได้รั้งเรื้อ ขอท่าน

หน่อเหน้ามีบุญ ลำดับมูลตระกูลเชื้อเจ้า เท่านี้วาดลงเอย

ข้าเจ้าบ่อเคยเป็นคนแต่งสร้าง ขออย่าติโทษคนแต่ง

แต่งโดย

นายพันตำรวจตรี เจ้าไชยวรเชษฐ

(มงคล ณะเชียงใหม่)